

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Celkem bylo dokumentováno 7 zahloubených objektů, získaný materiál lze zařadit do kultury s lineární keramikou, pouze nálezy z obj. 504 lze zařadit rámcově do eneolitu. Nálezy z neolitu a eneolitu dosud z tohoto prostoru známy nebyly, nejstarší osídlení v přílehlé lokalitě Linkovice „Bahna“ pochází až ze starší doby bronzové. Vzhledem k širokému rozptylu objektů v ploše stavby lze předpokládat, že pravěké sídliště bude zasaženo i při dalších stavebních aktivitách na přílehlých plochách.

David Parma

Resumé

Hrušovany u Brna (Bez. Brno-venkov) „Zadní díly“. LBK, Eneolithikum (?). Siedlung. Rettungsgrabung.

HULÍN (OKR. KROMĚŘÍŽ)

„Višňovce“. LnK. Sídliště. Záchraný výzkum.

Od března do července a v listopadu 2008 proběhla 2. etapa výzkumu pod nově budovanou komunikací RK55. Na sídlišti bylo prozkoumáno 2185 objektů (celkem 3635) LnK, MMK, KZP, věteřovské skupiny, velatické kultury, platěnické kultury, z pozdní doby římské a 60 hrobů na pohřebištích KZP, velatické kultury a ze střední doby hradištní. Lokalita leží na jižním svahu mírného návrší východně od Hulína, ohraničeného na severu říčkou Rusavou a na jihu potokem Žabínkem. Lokalitu s nadmořskou výškou 193–198 m lze identifikovat v mapě ZM 1:10 000, list 25–31–08, v souřadnicích Z s.č.:J s.č.: 105 mm : 245 mm, 203 mm : 172 mm, 196 mm : 220 mm.

Výzkum navázal na předešlou sezonu. Kromě několika desítek sídlištních jam byly zkoumány půdorysy nadzemních staveb. Jedná se o klasické dlouhé domy s pěti řadami sloupových jamek o velikosti 6–7 m × 17–42 m (obr. 7; struktura č. 43, 47) a o téměř čtvercové chaty s rozměry 5,3–5,9 m × 5 m (obr. 7; struktura č. 40) s orientací SSV–JJZ. Ze zásypu objektů pochází velké množství keramiky, ŠI, BI, zmotěrek a mazanice. Sídliště datujeme do stupňů Ib–III podle Ticheho periodizace.

Marek Kalábek, Pavlína Kalábková, Jaroslav Peška

Resumé

Hulín (Bez. Kroměříž) „Višňovce“. LBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

CHARVÁTÝ (OKR. OLOMOUC)

„Nad zahradou“. Neolit (Lnk). Sídliště. Záchraný výzkum.

Při stavebních pracích na rozšíření silnice II/435 byly zjištěny dva archeologické sídlištní objekty, které byly prozkoumány ve dnech 13. a 14. 5. 2008. Lokalita se nachází na levé straně silnice Olomouc–Tovačov, jihozápadně nad osadou Čertoryje (součást obce Charvátý),

v místě rozšíření silnice. Trať „Nad zahradou“ je situována na svahu, který klesá východním směrem od kóty „U kříže“ až k okraji pravobřežní terasy řeky Moravy. Identifikace lokality na mapě ZM ČR 1 : 10 000, list 24–24–04: Z : 402–J : 43; Z : 403–J : 42. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Objekt 1 byl zkoumán zčásti, jeho zásyp tvoří tmavě černá prachová hlína se zlomky mazanice a keramiky. Výkop objektu má orientaci sever–jih, oválný půdorys, řez mísovitý, stěny pravidelné, přímé, dno mírně konvexní a nerovné. Maximální rozměry výkopu objektu 1 jsou: délka 1,20 m, šířka 0,82 m, hloubka 0,54 m. Objekt 1 lze předběžně datovat do období neolitu (patrně kultura s lineární keramikou).

Objekt 2 byl zkoumán zčásti, jeho zásyp tvoří tmavě černožlutá prachová hlína s kousky mazanice. Výkop objektu má orientaci východ–západ, obdélný půdorys, řez vanovitý, stěny pravidelné, přímé, dno mírně konkávní a nerovné. Maximální rozměry výkopu objektu 2 jsou: délka 1,70 m, šířka 1,25 m, hloubka 0,28 m. Bohužel pro absenci keramických zlomků lze objekt 2 datovat pouze rámcově do období pravěku.

Jakub Vrána

Resumé

Charvátý (Bez. Olomouc). „Nad zahradou“. Neolithikum (LBK?). Siedlung. Rettungsgrabung.

KYJOVICE (OKR. ZNOJMO)

„Sutny“. Neolit. Sídliště. LnK, MMK. Systematický výzkum.

V roce 2008 pokračoval systematický školní výzkum na známé polykulturní lokalitě Těšetice-Kyjovice v poloze „Sutny“ pod hlavičkou Ústavu archeologie a muzeologie FF MU v Brně (např. Kazdová 2007 s další lit.). Ve zkoumané ploše sektoru B4 (obr. 8) bylo doloženo osídlení II. stupně kultury s lineární keramikou – pokračování dlouhého domu (D 22) kůlové konstrukce z vedlejšího sektoru (B3) a dva sídlištní objekty (736, 749), dále dva objekty kultury s moravskou malovanou keramikou (738, 739; fáze Ia), které narušily objekty kultury s lineární keramikou. Ve výplni jam jsou přítomny také intruze keramiky kultur s vypíchanou keramikou, kultury se zvoncovitými poháry a doby halštatské. Prozkoumána byla i jedna zásobní jáma z konce starší doby bronzové (737).

Při odkryvu vrstev a preparaci objektů byly odebírány vzorky pro analýzy (barvivo, fosfáty a magnetická susceptibilita, palynologie, petrografie, absolutní datování C 14 ze vzorků uhlíků atd.). Odebraná hlína z objektů je systematicky proplavována (další podrobnosti in: Kazdová, Šabatová 2008, 27). Kromě praxe studentů archeologie je hlavním cílem výzkumu co nejkompresnější vyhodnocení náleзовých okolností a celků z lokality moderními vědeckými metodami.

Obr. 7: Hulín. „Višňovce“. Výřez celkového plánu s půdorysy domů LnK a MMK. Fig. 7: Hulín 1, „Višňovce“. Ausschnitt aus dem Übersichtsplan mit den Hausgrundrissen der LBK und MBK.

V návaznosti na výsledky měření provedené v předchozích letech (Milo, Kazdová, v tisku) se uskutečnila další fáze geofyzikální prospekce lokality na ploše o rozloze 24 000 m². Realizace terénního výzkumu a jeho další zpracování je hrazeno z výzkumného záměru MSM 0021622427.

Martin Kuča, Eliška Kazdová, Klára Šabatová

Literatura

Kazdová, E. 2007: Ke 40. výročí zahájení výzkumu v Těšeticích-Kyjovicích na Znojemsku. Některé výsledky výzkumu a studia neolitického osídlení. In: E. Kazdová, V. Podborský (eds.): *Studium sociálních a duchovních struktur pravěku*. Brno, 39–54.

Kazdová, E., Šabatová, K. 2008: Výjimečná nálezová situace s neolitickými plastikami střelického typu z Těšetic-Kyjovic – „Sutny“. *Pravěk NŘ* 17, 2007, 27–40.

Milo, P., Kazdová, E. v tisku: Geofyzikální prospekce na lokalitě Těšetic-Kyjovice „Sutny“. In: Cheben, I. (ed.): *Dotázky neolitu a eneolitu našich krajín 2007*. Nitra, v tisku.

Resumé

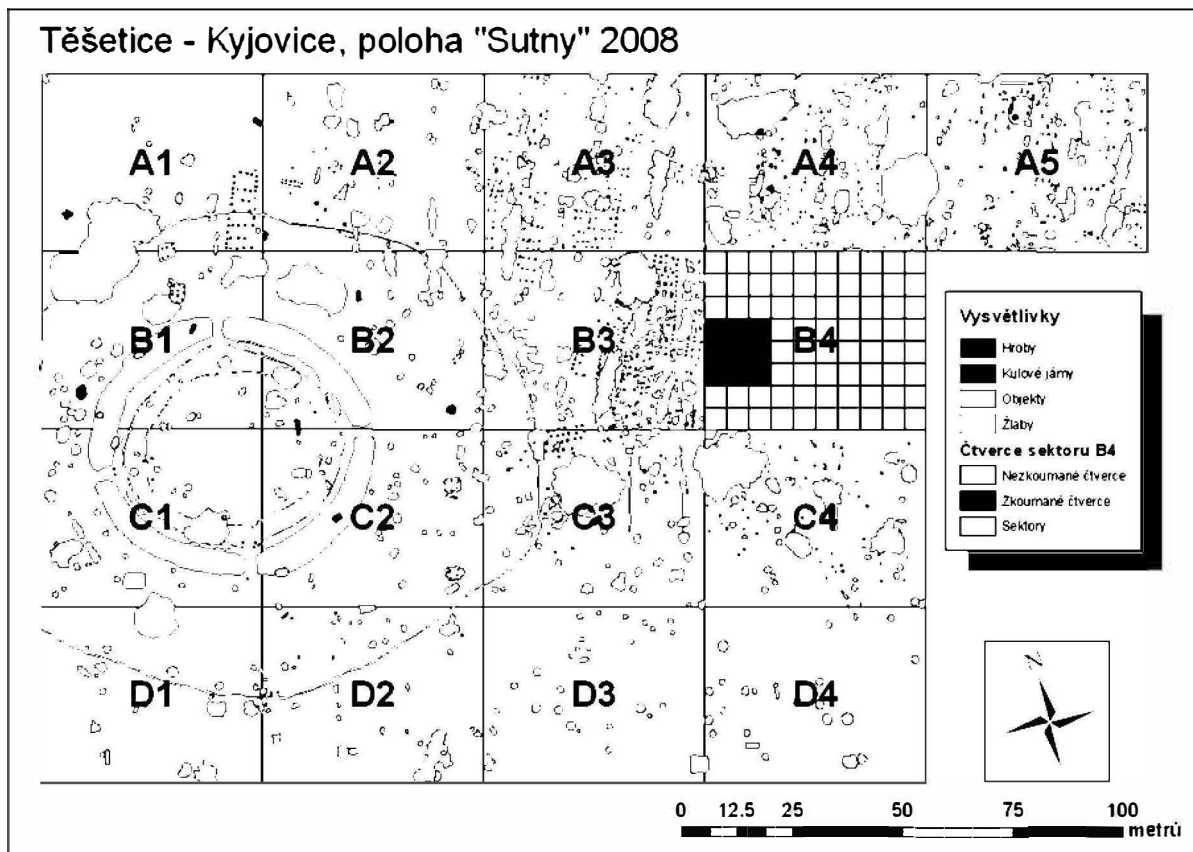
Kyjovice (Znojmo Dist.). „Sutny“. Neolithic. LBK, Lengyel Culture. Settlement. Systematic research.

LHÁNICE (OKR. TŘEBÍČ)

„Kopaniny“. Neolit (MMK). Sídliště. Povrchový průzkum.

Na podzim roku 2008 byla v extravilánu Lhánic objevena nová sídlištní lokalita pravěkého stáří. Místo nálezu leží na poli 600 m jižně od Lhánic na východním svahu výrazného návrší „Kopaniny“ (362,9 m), nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 347–354 m. V nevelké vzdálenosti od sídliště protéká v zahloubeném údolí řeka Jihlava s přítokem Mohelničkou. Podloží zde tvoří svahové hlíny a horniny krystalinika. V severní části lokality vystupují zvětraliny serpentinitů s konkrétem a úlomky křemičitých hmot typu chalcedon, které mohly být využívány jako surovina štípané industrie. Povrchovým průzkumem se na ploše asi 150 × 200 m zjistily zlomky keramických střepů a štípaná industrie, které někdy tvořily koncentrace nálezů ukazující nejspíše na místa zahloubených objektů.

Kolekce štípaných artefaktů ze 4 sběrů dosáhla počtu 77 ks. Ze surovin dominuje rohovec typu Krumlovský les (83 %), jiné suroviny jsou zastoupeny jen výjimečně. Mírně převažuje jemnější varieta KL II (55 %) nad šedomodravou zrnitější varietou KL I (42 %), ojedinělá je tmavě šedá varieta KL III. Zdroje rohovce jsou vzdáleny asi 14 km vzdušnou čarou směrem k jihovýchodu. Celkem 4 kusy – včetně sporných (rohovec typu KL II–SGS) – je

Obr. 8: Kyjovice (okr. Znojmo). Plán výzkumu. Fig. 8: Kyjovice (okr. Znojmo): The excavation plan.

zastoupen silicit glacienních sedimentů (SGS) transportovaný na lokalitu z oblasti Slezska. Byly z něj zhotoveny menší úštěpy a jeden plošně retušovaný artefakt. Dva kousky křišťálu nenesou výraznější stopy po opracování, byly však na lokalitu doneseny pravěkým člověkem. Primární výskyty křišťálu jsou jednak v oblasti povodí říčky Brtnice, jednak v okolních vltávinonosných sedimentech. Dva úštěpy z medově žlutavého a bílého křídového spongolitu byly určeny v imerzní kapalině pod mikroskopem a byly rozpoznány charakteristické jehlice hub. Spongolit pochází z primárních zdrojů ve vzdálenosti asi 50 km daleko od sídliště. Provenience moravského jurského rohovce (2 ks) není přesně známa. Dva přepálené silicity doplňují celou kolekci kamenných artefaktů. Z technologického hlediska dominují v souboru polotovary, hlavně úštěpy. Několik z větší části vytěžených jader (10 %) s negativy po úštěpech i čepelích dokládá skutečnost, že sídliště bylo pravidelně zásobováno surovinou. Jedno jádro bylo druhotně využito jako otloukač. Po výrobě zůstalo větší množství dále nevyužitého odpadu (25 %) a reparaci dokazuje tableta odražená z podstavy čepelového jádra. Z nástrojů se objevila pouze čepel se srpovým leskem, větší kortikální úštěp se strmou retuší, příčnými retušemi osekáný miniaturní geometrický tvar a zejména přepálený plošně retušovaný segment složeného nástroje vyrobený ze SGS, který je eneolitického stáří (KZP?) a ukazuje na vícenásobné osídlení lokality.

Méně početné byly zlomky keramických nádob. Šlo o střepy vyrobené z keramického těsta s výraznou příměsí písčitého ostřiva (zrnka živců a křemene) a s vyhlazova-

ným povrchem. Výpal nádob proběhl častěji v redukčním prostředí a zbarvil střepy do šedočerné barvy. Z tvarů nádob se podařilo identifikovat kónické misky s jednoduše tvarovaným okrajem a se zahroceným okrajem, dva zlomky pocházející zřejmě ze spodní části puten s odloženými rohatými (?) uchy. Vzhledem k agresivnímu prostředí jsou střepy silně zvětralé a některé se nejspíše zcela rozložily, kosterní pozůstatky se pak nezachovaly žádné.

Výše uvedené nálezy doplňuje zlomek polotovaru zelené břidlice typu Želešice a hrudka mazanice. Zajímavým nálezem je valounek černého lesklého rohovce, který vzhledem k absenci štěrků na lokalitě mohl být pravěkým člověkem donesen. Podle přítomnosti křišťálu a zelené břidlice typu Želešice a také podle písčitého ostřiva, tvarů keramiky a pozice lokality patří osídlení s největší pravděpodobností do mladšího neolitu–raného eneolitu, do kultury s moravskou malovanou keramikou (MMK). Mimo to se však zjistily také stopy pobytu člověka v eneolitu (KZP?).

Nově objevené sídliště doplnilo hustou síť neolitického osídlení okolo Lhánic. Na katastru obce jde již o páté sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou, nejbližší lokality mladšího stupně uvedené kultury jsou vzdálené jen několik set metrů odtud v trati „Kolonie“ (sídliště 600 m daleko – rkp. NZ č. 199-07 uložené v MV Jihlava) a „Hrádek“. Toto výšinné sídliště leží ve vzdálenosti pouze 400 m (Skutil 1947, 35). Také v trati „Polánka“, ležící v severním sousedství nově zjištěné lokality, se objevily „pazourkové“ úštěpy z neolitu či eneolitu (Košť úřík *et al.* 1986, 211).